

Sámové

Historie a současnost

Tacitus: „Fennové jeví úžasnou divokost a zpustlou chudobu: nemají ani koní ani příbytku; potravou jsou jim byliny, oděvem kůže, za lože holá země: jediná útěcha v šípech, které zahrocují kostmi z nedostatku železa. A týž lov živí jak muže, tak ženy; neboť ty všude provázejí a požadují svého dílu z kořisti. Ani děti nemají jiného úkrytu před zvěří a deštěm než boudu z haluzí stromových spletenou; sem vracejí se muži, tu jest útulek starců. Ale blaženějším zdá se jim ten život než na poli se pachtiti, doma se lopotiti a své i cizí jmění ve strachu i v naději spravovati. Bezstarostní jsouce proti lidem, bezstarostní proti bohům, dosáhli věci nejtěžší: ani jediné tužby neznají.” [přeložil Rudolf Schenk 1909].

Původ

- Tacitus: *Germania*: „*Fennové*“ - 1. století našeho letopočtu
- Procopius: „*Scrithfinni*“ - 6. století
- *Johannes Schefferus*: „*Lappo*“ - 17. století
- Sámové jsou původní obyvatelstvo, konkrétní původ je však nejasný, prokazatelně sever Skandinávie obývají 2500 let
- Sámština je ugrofinský jazyk, tvoří ji 11 různých jazyků, z toho 3 vymizelé
- Sámů je kolem 80 000, žijí v Norsku, Švédsku, Finsku a Rusku

Vývoj

- Během novověku se sámské území začlenilo do Norska, Švédska a Ruska, postupem se upevňovaly pevné hranice
- Chov sobů a rybolov - hlavní způsoby obživy a obchodu
- Stejná práva jako ostatní národy až do poloviny 19. století
- Sociální darwinismus - Sámové = Mongolové
- Finske fare - společně s Kveny měli být Sámové předsunutou kolonou Ruska (Finska)
- Povstání v Kautokeinu - proti alkoholu, proti některým náboženským myšlenkám, několik mrtvých

Ponoršt'ování I. - Fornorskning I

- Ponoršt'ování oficiální politikou Norska
- Vzdělávání - Finnefondet - finanční podpora pro učitele a žáky, kteří prosazovali norštinu
- Vytlačování sámsky mluvících učitelů, vydávání dvojjazyčných učebnic, učitelé museli norštinu používat při veškeré komunikaci s žáky, později měli žáci zákaz mezi sebou komunikovat sámsky
- Církev podporovala efektivnější způsoby ponoršt'ování
- Vznik internátních škol, na začátku 20. století sámština ze škol úplně mizí

Ponoršt'ování II - Fornorskning II

- Omezování rybolovu na některých tradičních sámských lovištích, zákaz tradičních způsobů rybolovu
- Nutnost platit za užívání pastvin na severu Norska, při prodeji preferování Norové, od roku 1902 prodej půdy jen pro norský mluvící obyvatelstvo
- Původní sámské názvy se povinně měnily na norské
- Rodiče tak sami tlačili na norskou výuku svých dětí, aby bylo možné zakoupit pozemek a pokračovat v obživě
- Těsně před 2 sv. válkou začíná uvolňování politiky ponoršt'ování

Protesty

- Po válce množství protestů, i mezinárodních, situace se obrací
- Podpora sámských učitelů, podpora sámštiny ve školách
- Alta saken - 70. - 80. léta - stavba přehrady na tradičním území Sámů
- Silné mezinárodní ohlasy, hladovkáři, stovky demonstrantů, okupování sídla vlády
- Změna od „umožnění“ používání vlastního jazyka k „podpoře“

Sámové na prahu 21. století

- Sámská rada - mezinárodní sdružení Sámů
- Součástí World Council of Indigenous Peoples (15 různých Rad)
- Rada nicméně spadala pod ministerstvo zemědělství, vzhledem k chovů sobů
- 80. léta - založení parlamentu, podpora umění, historie, jazyka, tradic atd.
- Vlastní pořady v TV, rádiu, množství vlastních novin

Sámové dnes

- Identita Sámu - kdo se tak cítí
- Silná podpora ze strany státu
- Turismus
- Světoznámí umělci - Mari Boine, Nils-Aslak Valkeapää, Nils Gaup, Renée Zellweger

Filmy a odkazy

- Ofelaš - 1987
- <https://www.youtube.com/watch?v=XDoCD-72PYc>
- Kautokeino Opprøret - 2008
- https://www.youtube.com/watch?v=W_3OPfBNQIs
- Sameblod - 2016
- <https://www.youtube.com/watch?v=4Y3xkshhwLM>
- Joik
- <https://www.youtube.com/watch?v=15HEXS11e7c>